

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Ватаманюк Наталії Юріївни
«ПРИНЦИПИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВНУТРІШНЬОКВАРТАЛЬНИХ
ПРОСТОРІВ ІСТОРИЧНИХ МІСТ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА ЧЕРНІВЦІ)»,
поданої на здобуття наукового ступеня
доктора філософії.

Детальний аналіз дисертації Ватаманюк Наталії Юріївни «Принципи трансформації внутрішньоквартальних просторів історичних міст (на прикладі міста Чернівці)» дозволяє сформулювати наступні узагальнені висновки щодо актуальності, ступеня обґрунтованості основних наукових положень, висновків, рекомендацій, достовірності, наукової новизни, практичного значення, а також загальної оцінки роботи.

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Дослідження принципів трансформації внутрішньоквартальних просторів історичних міст тривалий час є предметом наукових критичних оцінок, а саме розвідок композиційно-містобудівної, транспортно-функціональної та соціально-економічної складових. Однак у вітчизняній теорії архітектури формулювання принципів трансформації внутрішньоквартальних просторів історичних міст не отримали належної уваги. Слід відзначити зацікавленість Н.Ю. Ватаманюк у виборі теми і зверненні до дослідження проблем трансформації внутрішньоквартальних просторів історичних міст як невід'ємної, органічної та змінної частини містобудівної системи історичного ансамблю міста. Відтак, неналежна оцінка та ставлення до внутрішньоквартальних просторів історичних міст спричиняє проблеми функціонування центра міста, занепад містобудівної політики, архітектурної практики, соціальної і економічної ситуації.

Викладені аргументи переконують в актуальності та своєчасності дисертаційного дослідження Н.Ю. Ватаманюк, предметом якого обрано «принципи трансформації внутрішньоквартальних просторів історичних міст у контексті охорони культурної спадщини (на прикладі міста Чернівці)». (С.26)

Наукова новизна одержаних результатів

Оцінюючи найважливіші досягнення дисертації, варто зазначити наступні результати дослідження, що мають вагому наукову новизну.

Перше, заслуговує наукової уваги сформульовані авторкою характеристики внутрішньоквартальних просторів за допомогою функціональної та типологічної класифікацій дворів.

Друге, цінними є сформульовані принципи трансформації внутрішньоквартальних просторів історичних міст та основні тенденції використання території всередині історичних кварталів.

Третє, важливим з теоретичних позицій є уточнення методики дослідження міського середовища історичних міст та типологічної класифікації внутрішньоквартальних просторів історичного міста Чернівці;

Четверте, цінним в практичному аспекті є окреслені рекомендації щодо трансформації та вдосконалення внутрішньоквартальних просторів історичного міста Чернівці.

Вважаю, що наукова новизна одержаних результатів сформульована логічно і закономірно, а кількість її складових та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Докладне ознайомлення з текстом дисертації Н.Ю. Ватаманюк дає підстави стверджувати, що встановлені дисертанткою напрямки, методи, логістика та предметність принципів трансформації внутрішньоквартальних просторів історичних міст у контексті охорони культурної спадщини відзначаються ґрунтовністю аналізу. Робота є структурована і логічно викладена.

В дисертації використано науково-теоретичні концепції дослідження трансформації внутрішньоквартальних просторів у історичних містах Європи (Австрії, Угорщини, Німеччини, Чехії та Польщі) та в Україні (Львові, Києві, Одесі, Чернівцях та Чернігові). Розкрито програми впорядкування просторів та доведено, що збереження об'єктів культурної спадщини є передумовою розвитку соціальної інфраструктури та гармонійності всередині дворів.

Слід відзначити обґрунтованість дисертаційних висновків, які базуються на використанні прикладних методів дослідження; аналізі архітектурно-містобудівної структури за допомогою опрацьованої чотирьох етапної методики дослідження внутрішньоквартальних просторів: вивчення історії формування планувальних особливостей кварталу та внутрішньоквартальних просторів; визначення історико-культурного потенціалу та функціональної наповненості дворів; аналізу об'ємно-композиційних особливостей внутрішньоквартальних просторів; розробки обґрунтованих пропозиції щодо конкретного перетвореного внутрішньоквартального простору.

В результаті комплексного аналізу функціонального зонування дворів авторка робить висновок про взаємозв'язок різних функцій дворів у вигляді співвідношення їх характеристик та типів використання в центрі міста.

Слід відзначити сформульовано авторкою п'ять принципів трансформації: принцип сталого розвитку; співучасті мешканців дворів; принцип багатофункціональності та динамічності зв'язків, принцип контекстуальної інтеграції в історичне середовище та принцип візуального комфорту. Кожен принцип висвітлює індивідуальний підхід до перетворення кожного окремого двору або внутрішньоквартального простору в історичному центрі міста.

Джерельна база роботи включає вітчизняні та закордонні позиції (272 позиції). Дослідження внутрішньоквартальних просторів історичного міста Чернівці, визначені перспективні напрямки і рекомендації щодо їхньої трансформації: реставраційно-реконструктивної трансформації історичної забудови відповідного кварталу та трансформації внутрішньоквартального простору чи окремого подвір'я, свідчить про високий рівень наукової підготовки дисертантки.

Практичне значення результатів досліджень

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у оновленні програм навчальних курсів і напрямів науково-дослідних робіт в просторі історичного міста. Запропонована класифікація внутрішньоквартальних просторів міст може бути використана для удосконалення державних будівельних норм України. Результати роботи були впроваджені при розробці наступних проектів: «Історико-містобудівні дослідження розміщення багатоквартирного житлового будинку з об'єктами соціальної інфраструктури та пропозиціями по реконструкції кварталу в межах вулиці Героїв Майдану, В. Шкіля, 29-го Березня та площі Соборної в м. Чернівці» (2017-2019 рр.) - ГАП Вандюк Л.Ф., «Історико-містобудівне дослідження нового будівництва громадської будівлі з офісними і торговельними приміщеннями та паркінгом по вул. Садовій, 6- Головні, 92 в м. Чернівці» - ГАП Вандюк Л.Ф., «Історико-містобудівне дослідження: реконструкція нежитлової будівлі під громадську будівлю з вбудованими приміщеннями побутового обслуговування населення, громадського харчування та торговими залами по вул. Героїв Майдану, 4 в м. Чернівці» - ГАП Вандюк Л.Ф.

Аналіз змісту та завершеності дисертації

У вступі ґрунтовно викладено актуальність теми, науково сформульовано мету, яка відповідає обраній темі, та розкрито у завданнях, викладено об'єкт та предмет дослідження, публікації та апробацію наукових розробок. Логічно окреслено систему використаних в роботі дослідницьких методів.

У першому розділі **«Теоретичні основи дослідження внутрішньоквартальних просторів історичних міст»** сформульовано визначення внутрішньоквартального простору, проаналізовано стан наукових досліджень, запропоновано використання терміну трансформація, який передбачає якісне перетворення історичного середовища дворів з урахуванням контексту, який екзистує у внутрішньоквартальних просторах з динамічними зв'язками. Відокремлено зазначено види планувальної організації «максимальне розуцільнення, реконструкція лише периметральної історичної забудови, без збереження дворових споруд, створення озелених громадських просторів, паркувань; часткове розуцільнення внутрішнього простору кварталу, знесення малоцінної забудови, поєднання малих замкнутих та великих дворових просторів; збільшення щільності внутрішньоквартальної забудови та локальне відтворення традиційних замкнених дворів.» (С. 74) Ключовим напрямком методологічного осмислення наукової праці авторка

обрала вектор виконання аналізу внутрішньоквартальних просторів міста Чернівці; розроблення моделі функціонального взаємозв'язку різних функцій у дворах; визначення практичних рекомендацій щодо перетворення різних типів внутрішньоквартальних просторів.

У другому розділі роботи **«Методи дослідження внутрішньоквартальних просторів історичних міст»** зафіксовано теоретичні дискурси методології наукового дослідження - природного, матеріального, культурно-інформаційного і соціоантропологічного компонентів. Для вивчення внутрішньоквартальних просторів застосовано прикладні методи дослідження з узагальнення конкретної інформації та її подальшого використання для визначення видів трансформації дворів. Визначено один із напрямків вивчення дворів - гармонізацію, яка використовує просторовий дизайн для перетворення внутрішньоквартальних просторів, підвищуючи при цьому їх рівень комфортності, естетичності, екологічності та функціональної відповідності соціальним запитам населення. Розроблено комплексну методику дослідження внутрішньоквартальних просторів для визначення історичного розвитку території всередині дворів, типологічної класифікації просторів кварталів, функціонального зонування та використання дворів, а також для пропозицій та прийомів щодо трансформації історичного середовища.

У третьому розділі **«Характеристика внутрішньоквартальних просторів історичного міста Чернівці»** виявлено зовнішні та внутрішні фактори, що вплинули на внутрішньоквартальні простори у сфері практичної залежності міжквартального розташування, складними історичними етапами розвитку та щільністю забудови, особливостями простору та соціально-функціональною інфраструктурою міста Чернівці. Запропоновано класифікувати функціональні зони внутрішньоквартальних просторів історичного міста Чернівці виходячи з результатів комплексної оцінки території, соціально-економічної та демографічної ситуації, а також було створено план функціонального зонування для території загальною площею 244,85 га. (С.144)

Слід відзначити, що авторка детально розкрила сучасний стан внутрішньоквартальних просторів завдяки систематизованому іконографічному матеріалу у вигляді фотографій, який надає уявлення про негативні та позитивні сторони просторів.

У четвертому розділі **«Принципи трансформації внутрішньоквартальних просторів»** сформульовано загальні та спеціальні принципи трансформації внутрішньоквартальних просторів історичних міст: принцип сталого розвитку та принцип співучасті мешканців дворів, принцип багатofункціональності та динамічності зв'язків, принцип контекстуальної інтеграції в історичне середовище та принцип візуального комфорту. Описано прийоми трансформації внутрішньоквартальних просторів за допомогою композиційної, стилістичної, декоративної, асоціативної, кольористичної та типологічної адаптацій. Досліджено три квартали в історичному місті Чернівці та проведено аналіз морфологічної структури та функціональної наповненості внутрішньоквартальних просторів.

Завершується робота розгорнутими і логічними висновками на 6 позицій, які узагальнюють зміст роботи. В результаті аналізу основної частини

дисертації, можна констатувати, що в ході виконання дослідження була досягнута мета роботи, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Основні положення та висновки дисертаційної роботи викладено у чотирьох статтях опублікованих у наукових фахових виданнях України; одна стаття опублікована в іноземному періодичному виданні; вісім статей засвідчують апробацію матеріалів дисертації. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає вимогам «Порядку присудження наукового ступеня доктора філософії». Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

Основні положення та результати дисертаційної роботи були оприлюднені у доповідях на 9 наукових семінарах та конференціях різного рівня, з них 7 міжнародні. Вважаю, що дисертація пройшла належну апробацію, є самостійною і завершеною науковою працею.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

1. В розділі присвяченому методиці дослідження авторка задекларувала значущі компоненти: культурно-інформаційний та соціоантропологічний (С.77-78), натомість під час дослідження внутрішньоквартальних просторів історичного міста Чернівці (Розділ 3) ці компоненти є недостатньо висвітлені.

2. Сформульоване четверте завдання: простежити сучасні процеси трансформації міського середовища історичного міста Чернівці варто було би зафіксувати у висновках. В тексті роботи є лише дослідження трьох базових зон активності, але сучасні процеси, як наголошує авторка є складним видом діяльності. Відтак потребують вичерпної презентації.

3. У четвертому розділі під час формулювання принципів та методів трансформації з поля зору випала дуже важлива дисципліна - археологія, яка суттєво впливає на опрацювання концепції та розробку архітектурно-проектних рішень.

Натомість, висловлені зауваження не ставлять під сумнів отримані наукові результати та можуть бути враховані автором у подальшій науковій та практичній діяльності.

Загальний висновок

Дисертаційна робота на тему «Принципи трансформації внутрішньоквартальних просторів історичних міст (на прикладі міста Чернівці)» виконана вперше і поглиблює існуючі знання містобудування та архітектури. Дисертація є завершеною і самостійно виконаною науковою працею, в якій отримані нові цінні результати, що вирішують важливу наукову проблему

визначення принципів трансформації внутрішньоквартальних просторів історичних міст у сукупності архітектурних, предметних та природних компонентів.

Вважаю, що дисертаційна робота на тему «Принципи трансформації внутрішньоквартальних просторів історичних міст (на прикладі міста Чернівці)», представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії відповідає вимогам «Порядку присудження наукового ступеня доктора філософії» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України, а її автор – Наталія Юріївна Ватаманюк – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування. 19 – Архітектура та будівництво.

Офіційний опонент:

Доктор архітектури, професор
кафедри Архітектури
та реставрації,
Національного університету
«Львівська політехніка»

О.В. Рибчинський

підпис доктора архітектури, професора О.В. Рибчинського засвідчую
вчений секретар Національного університету «Львівська політехніка»,
проф. _____ Р. Б. Брилинський

